

RECERCA CIENTÍFICA

MARIO MARTÍN MATAS
BARCELONA

Altres cop una frase desafortunada, pronunciada per dos dels màxims responsables de la recerca a Espanya, ha escalfat els ànims d'aquells a qui, en principi, haurien d'haver reconfortat. Primer va ser el president del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC), Emilio Lora-Tamayo, que dirigeix una institució que engloba 11.000 investigadors. La sortida de professionals a altres països per la suposada caiguda dels recursos econòmics i la falta de perspectives és, segons el seu parer, una "llegenda urbana exagerada". Ho va dir el 24 de novembre, durant l'acte de celebració dels 75 anys del CSIC, on també va lloar les virtuts de la mobilitat internacional i va descartar que existís cap fuga de cervells. El ministre d'Educació, José Ignacio Wert, no va poder estar-se d'aprofundir en aquesta teoria i, dues setmanes després, va afirmar que aquesta emigració de professionals altament qualificats en realitat està "sobredimensionada". Tot i que el ministre va reconèixer que s'havia produït una reducció en els recursos assignats per a recerca a Espanya, va insistir que entre la fuga de cervells i la mobilitat internacional hi ha una "confusió" i, més enllà d'això, va

Crítica

El president del CSIC va opinar que la fugida d'investigadors a altres països era "exagerada"

atrevir-se a donar una dada: només 13 científics sobre una base de diversos milers han deixat la seva plaça per anar-se'n a treballar en organismes estrangers.

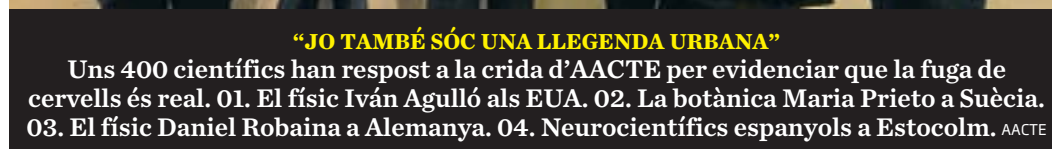
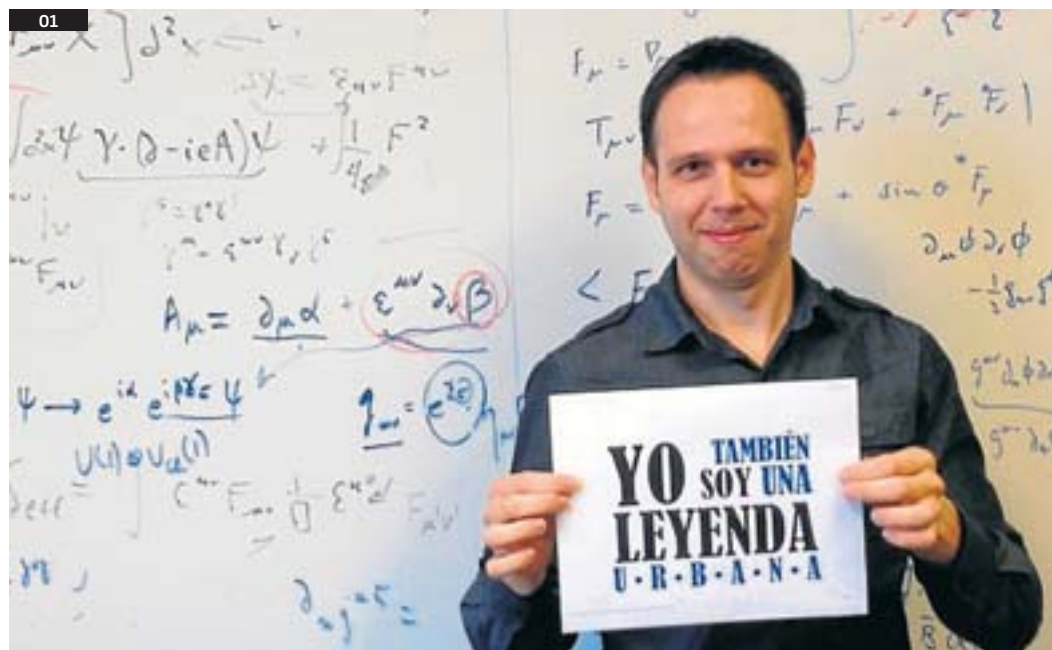
Resposta fulminant

La resposta no s'ha fet esperar i, a hores d'ara, uns 400 científics de tot l'Estat han respost a la crida que va fer el 8 de desembre l'Associació per a l'Avenç de la Ciència i la Tecnologia a Espanya (AACTE), en què demanava als investigadors d'arreu del món que es fotografiessin amb un missatge de denúncia ben clar: "Jo també sóc una llegenda urbana". El president de l'entitat, Luis Santamaría, que és científic titular del CSIC i treballa a l'estació biològica de Doñana, explica a l'ARA que després de sentir les paraules de Wert i de Lora-Tamayo van pensar que havien de fer alguna cosa per visualitzar tots els investigadors que han hagut de marxar fora. És impossible saber quants científics han fet les maletes en els últims anys, igual que milers de joves sense futur, però el cas d'aquells que s'han format durant més anys del que és habitual és especialment sagnant, atesa la pèrdua de recursos invertits que representen.

"El ministeri mai ha aportat dades de la gent que està marxant", evidencia Santamaría. No es tracta d'estades en centres estrangers per completar la formació o fer un postdoctorat, situacions que tothom en-

Els 400 científics que no són una "llegenda urbana"

Una iniciativa a les xarxes respon al ministre Wert i al director del CSIC que la fuga de cervells és real

"JO TAMBÉ SÓC UNA LLEGENDA URBANA"

Uns 400 científics han respost a la crida d'AACTE per evidenciar que la fuga de cervells és real. 01. El físic Iván Agulló als EUA. 02. La botànica Maria Prieto a Suècia. 03. El físic Daniel Robaina a Alemanya. 04. Neurocientífics espanyols a Estocolm. AACTE

tén que són positives; es tracta de personal que tenia feina a Espanya i que ha marxat per la crisi, amb la sensació que difícilment podran tornar. Frases com les de Lora-Tamayo "desmoralitzen" i per això la iniciativa, més que respondre a una ofensa, pretén fer veure als expatriats que no estan sols.

El canvi de cicle

Amb l'arribada al poder de José Luis Rodríguez Zapatero va iniciar-se un "cicle inversor" considerable i molta gent va creure que, per fi, Espanya donaria suport a la recerca, resumeix Santamaría. Però amb la crisi, ja durant el govern del PSOE, el finançament va començar a caure, i després de la victòria del PP la situació s'ha convertit en insostenible. "S'ha tractat els investigadors com si fossin delinqüents que roben diners públics, i els investigadors cada cop han de destinar més temps a justificar el que gasten en comptes de fer la seva feina", denuncia.

Santamaría xifra la caiguda de la inversió en ciència en prop d'un 40%. A més a més, bona part dels diners són crèdits empresarials que, en gran mesura, mai s'arriben a demanar ni a gastar. La despesa de personal en organismes públics de recerca ha caigut un 7% entre el 2008 i el 2014 i, pel que fa al CSIC, la plantilla té ara 2.000 treballadors menys. El pressupost anual d'aquest orga-

Reformulació

Els investigadors demanen inversions estables i la reducció de l'endogàmia

nisme es d'uns 600 milions, una xifra que Santamaría relaciona amb una altra dada: la indemnització de 1.350 milions pel magatzem Castor.

Què es pot fer davant d'aquest problema? L'AACTE creu que la recepta passa per un canvi radical en el sistema de finançament de la ciència. Per exemple, caldria una anàlisi objectiva de les prioritats i fortaleces de cada centre per finançar-los en funció de la seva competitivitat, crear "urgentment" un fons per rescatar investigadors emigrats, per exemple mitjançant el programa Ramón y Cajal –ampliament retallat per l'executiu de Mariano Rajoy– i, a més a més, reduir la burocràcia, despolititzar els llocs directius i evitar l'endogàmia dins dels centres. A grans trets, segons Santamaría, tot el contrari del que s'està fent en els últims anys. En definitiva, no considerar la ciència com una despesa que calgui minimitzar, sinó com la palanca que pot permetre sortir millor de la crisi.

Mentrestant –malgrat que els investigadors espanyols són tan productius com els seus col·legues europeus–, segons Santamaría, "Alemanya està encantada amb la crisi" i ha creat un programa per fitxar investigadors de fora. Afirmar, doncs, que són una "llegenda urbana exagerada" allunya encara més la possibilitat que algun dia puguin tornar, perquè ni tan sols se'n reconeix l'existència.

“Aquí no pots escollir el teu futur”

Tres investigadors expliquen a l'ARA la seva experiència com a emigrants forçats per les retallades

ELISABET ESCRICHE
BARCELONA

Fa un any que l'Arnau Busquets va marxar a la localitat francesa de Bordeus a fer un postdoctorat sobre l'efecte del cànnabis al cervell. L'elecció no va ser lliure. El motiu? “Aquí no pots escollir el futur que tu vols”, etziba. El jove, de 29 anys i veí de Camprodon, es va treure la carrera de biologia a la Universitat Pompeu Fabra (UPF), després va estudiar un màster sobre neurociència a la Universitat de Barcelona (UB) i, posteriorment, va tornar a la UPF a fer el doctorat de biomedicina, que va acabar el juliol del 2013. El següent objectiu era fer el postdoctorat. El que no tenia tan clar, però, era on l'estudiaria, o més ben dit, on ho podria fer.

Durant els últims mesos del doctorat va fer “una exploració” per esbrinar quines possibilitats tenia a Barcelona o Madrid. “Era impossible que jo pogués triar el tema i el laboratori”, denuncia. A partir d'aquí, no va tenir més remei que obrir el ventall. La seva primera opció, i definitiva, va ser Bordeus. El jove ja coneixia la ciutat i els laboratoris on està treballant perquè hi havia fet pràctiques durant un trimestre mentre feia el doctorat. També jugava a favor de la ciutat francesa que estava prop de casa i que, a més, podia fer el postdoctorat de la “temàtica” que ell volia. “La diferència entre un país i un altre és que per anar a França podia demanar fins a sis beques, i per quedar-me aquí, cap ni una”, lamenta.

Un any després, l'Arnau està satisfet amb l'elecció. Durant el primer any ha rebut una beca de la Universitat de Bordeus de més de 2.000 euros mensuals i per al 2015 n'hi han concedit una altra, en aquest cas europea i més ben remunerada. A l'estat espanyol les ajudes per a un perfil com el de l'Arnau voregen els 1.500 euros. “El mercat científic espanyol està saturat. Fins que no es jubilin els que van aconseguir plaça fa deu anys serà difícil que hi hagi noves entrades”, critica. El problema, però, és que ara per ara només es cobreixen al voltant del 10% d'aquestes jubilacions. L'Arnau admet que per a un investigador marxar a fora és “aconsellable”: “És important per crear un nou entorn i aprendre altres maneres de treballar”. Ara bé, també defensa que hauria de ser l'afectat el que escollís “quan vol fer-ho i on vol anar”. “Ara és obligatori perquè no tenim altres sortides”, insisteix. A l'Arnau enca-

01

RECERQUES TRUNCADES PER LES RETALLADES

01. L'Arnau Busquets, de 29 anys, ha hagut d'emigrar a Bordeus, on desenvolupa el postdoctorat sobre els efectes del cànnabis al cervell. 02. La Marta Cifuentes, de 34, treballa actualment als EUA. Ha marxat a l'estranger en dues ocasions i, ara per ara, veu difícil poder tornar perquè no té unes mínimes garanties salarials i de continuïtat. ARA

ra li queden dos anys més de postdoctorat. Tot i que no és gaire partidari de fer plans de futur, sí que reconeix que “a la llarga” li agradaria tornar a Barcelona.

Una història que es repeteix

La situació de l'Arnau és només un dels molts exemples que es repeteixen a altres punts del món. És el cas de la Marta Cifuentes. Té 34 anys i, després d'un període que l'ha fet emigrar dues vegades, ara treballa en una empresa biotecnològica a l'estat d'Iowa, als Estats Units. Va estudiar biologia a la Universitat Autònoma de Madrid per la simple curiositat d'arribar a entendre com funcionen els éssers vius, i al final de la carrera va associar-se al laboratori de citogenètica de la mateixa universitat, que la va acceptar de becària tot i tenir problemes econòmics importants.

El següent destí va ser l'Escola Superior d'Enginyers Agrònoms de la Universitat Politècnica de Madrid, on va redactar la tesi. Com que

Retorn
Admeten que és difícil tornar perquè no hi ha unes mínimes condicions

Queixa
“Haurien de canviar massa coses. I això necessita temps i sensibilitat”

el finançament només cobria els dos primers anys, va haver d'escriure el treball final a l'atur –una realitat que pateixen molts doctorands–. Després d'aconseguir una beca Marie Curie a França, on va estar dos anys més, va trobar plaça al Centre de Recerca Agrigenòmica (CRAG), ubicat a la Universitat Autònoma de Barcelona, el 2010. Durant un any es va fer un tip de demanar beques per poder continuar la seva investigació. Les respostes sempre eren negatives: projectes finançats de manera intermitent, investigadors sèniors amb grans currículums que havien d'emigrar i “promeses incomplertes” del govern espanyol i dels centres per crear llocs permanents. Tot i que al final tenia el finançament per seguir, va preferir tornar a França perquè la situació de la ciència allà és “millor”. Per ella, que sap què és la mobilitat internacional, la diagnosi és clara: “Si la teva idea és tornar, has de saber que la teva situació serà precària”, raona.

Igual que l'Arnau, però, confessa que la porta de tornada sempre està oberta. Ara bé, té molt clar que actualment és impossible posar una data i que en cas de fer-ho ara tindria seriosos problemes per seguir treballant en l'àmbit científic. “Encara no he tingut cap oferta per tor-

nar a Espanya que m'hagi motivat. Ho faria amb unes condicions de salari i de continuïtat mínimes. Malauradament, però, no veig que això hagi de passar en un futur pròxim”, admet obertament.

Testimonis anònims

El clientelisme i l'endogàmia és un altre dels mals que pateix la ciència a l'Estat. L'ARA també ha contactat amb un altre investigador que va passar per la Universitat de Barcelona i que actualment treballa a l'estranger. Prefereix mantenir la seva identitat en l'anonimat perquè, tot i que és titular d'una altra beca internacional, creu que donar la seva opinió en un article de denúncia podria aixecar susceptibilitats i limitar encara més les poques opcions que té de tornar algun dia a fer investigació allà on es va formar. Ell va haver de deixar enrere la seva parella i els seus fills –després d'haver viscut en diverses capitals europees– a l'espera de poder tornar a unir la família, allà on pogués. El 2007 va tornar, tot i que el seu salari es va reduir a la meitat, perquè pensava que les coses estaven canviant. “Ara no sé si m'agradaria tornar-ho a fer. Haurien de canviar massa coses, i això necessita temps i sensibilitat”, lamenta. Potser –insisteix– en realitat necessita massa temps. —

02